

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 26. ANUL XIII.

Sabiu, in 113 Apriliu 1865.

tru provinciile din Monarchia pe unu an
8 fl. era pe o jumătate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. si tieri straine pe anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru
intea ora cu 7. cr. sirulu cu litero
mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si
pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Telegrafulu ese de doua ori pe septe-
man: joi'a si Dumineca. — Prenume-
ratiunea se face in Sabiu la espeditura
oiei pe afara la c. r. poste, cu bani
gafa prin scrisori francate, adresate
catra espeditura. Pretiulu prenumeratiu-
nei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
ear' pe o jumătate de anu 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvantei si pen-

Meditatiuni asupra trebei banesci si monasti- resci, ce compete partii romane din fondurile si monastirile Metropoliei Carlovitene, carea era comuna a Romanilor si Serbilor.

(Continuare si capetu din nr. 22, 23, 24 si 25.)

Altmintea se are lucrulu cu fundatiunile acelea, cari din par-
tea fundatorilor lor se 'nfiintieza pentru anumite scopuri spe-
ciale, precum d. e. fundatiunea de stipendii a lui Sav'a Tökoly
pentru studinti serbesci, fundatiunea Archimandritului Zelic
pentru ajutorirea tinerilor din Dalmati'a s. a. Dincontra din
fundatiunea alumneala a fericitului Archiepiscopu si Mitropo-
litu Stratimirovic, incatu o cunosc eu din praxa, se potu
impartasi si alti tineri, cari nu suntu de nationalitate serbe-
sca, — ceace s'a si 'ntemplatu cu mai multi tineri romani.
Asemenea caracteru confessionalu are si fundatiunea facuta
acum doi ani de reposatulu negociatoru Ioann Trandafiriu din
Neoplant'a, din carea dupa voia lui din urma, de mi-aducu
aminte bine, vinu a se ajutori 4 tineri romani de religiunea
nostra din Tranni'a—caci fundatorulu a fostu Transilvanu—
si inca si cati-va tineri serbi. Asemenea caracteru confes-
sionalu are, dupa parerea mea, si fundatiunea Archiepiscopului si
Mitropolitului Moise Putnicu, care testa unu capitalu de 6000 fl.,
spre a se ajutori dintr'ensulu 4 studinti seraci de religiunea lui.
Si fiindca densulu a fostu Mitropolitulu intregi natiuni serbesci
si romanesci: pentru aceea credu, ca dupa bas'a confesiu-
nala a acestui testamentu sa se impartasiasca si tineri seraci
romani de religiunea fundatorului din beneficiulu acestei fun-
datiuni.

O ordinatiune a Guvernului c. r. din an. 1852 credu ca
va contribui multu la diluicarea obiectelor nostre de di,
carea decide asupra pretensiunilor de proprietate, ce de o
parte le facea comun'a bisericasca serbesca, de alta parte cea
romanasca din Aradu la biseric'a catedrala de acolo a S. Ioann,
precum si la scola; acea ordinatiune dice din cuventu in cu-
ventu, precum urmeza: „Locoteninti'a c. r. pentru Ungari'a
catra venerabilulu Consistoriu gr. or. la Aradu. Nr. 2496. In
urm'a cercetarilor, ce s'au facutu in privinti'a pretensiunilor
de proprietate, ce le face de o parte comun'a bisericasca ser-
besca, de alta parte cea romanasca din Aradu la biseric'a ca-
tedrala de acolo a S. Ioann si a scolei, nu 'ncape nici o 'n-
doiela, ca atatu in biseric'a S. Ioann Botezatorului, catu si intru
a santului Petru si Pavelu dupa recunoscut'a trebuintia a cre-
dinciosilor, la slujb'a ddieasca s'au intrebuintiatu amendoue
limbile, atatu cea romanasca, catu si cea serbesca.

In privinti'a acest'a s'a facutu antaia-data o schimbare
in biseric'a S. Petru si Pavelu, eschidiendu-se dintr'ens'a la
servitiulu ddieescu limb'a romanasca si facendu-se acel'a nu-
mai in cea serbesca; acesta impregiarare a datu ansa, ca pen-
tru de a satisface trebuintei credinciosilor de ritulu gr. neu-
nitu, cari nu cunosc limb'a serbesca, in biseric'a S. Ioann la
servitiulu dumnediescu incepu a se 'ntrebuintia numai limb'a
romana.

Dar fiindu unu ce siguru, ca zidirea bisericelor, atatu a
unei'a catu si ale celelalte nu s'a facutu spre scopulu limbei
seu nationalitati cestei'a seu celei'a, ci pentru preamarirea
lui Domnedieu si folosulu sufletescu alu credinciosiloru gr.
or. preste totu; mai departe fiindca legislatiunea austriaca nu
cunosee nici o biseric'a separata romanasca ori serbesca gr.
or., ci prin privilegiile date se impartasiescu toturoru credin-
ciosiloru gr. or. fara deosebire de origine aceleasi drepturi;
in fine fiindca zidirile bisericesci nu suntu proprietatea con-
tributoriloru singulari, ci a societati bisericesci intregi: de
aceea pretensiunile aduse inainte de Serbi ca si de Romani
la intrebuintarea eschisiva a bisericelor numite suntu de o
potriva neadmissibile si necuviinciose.

Dar dupace frecarile escate nu se potura complana pe

calea pacei, pentru carea s'aru fi potrivit cu deosebire: de
aceea ministeriulu c. r. de cultu si invetiamentu, spre a aperi
egalitatea toturoru cetatieniloru statului inaintea legi, s'au a-
flatu indemnata a decide prin emissulu din 31 Ianuaru 1852

2483
170, ca de vre-o pretensiune a ambeloru nationalitati asu-
pr'a unei parti separate din averea bisericasca nu pote fi vorb'a.

De altmintea, fiindca pentru trebuintele bisericesci ale
ambeloru nationalitati fara privire la numerulu capetelor lor
trebuie sa se porte grija de o potriva, si fiindca datin'a de
pan'acum, dupa carea in urm'a dispositiuniloru Locotenintei
c. r. ungare, in biseric'a St. Petru si Pavelu se aproba in-
trebuintiarea limbei serbesci, si in biseric'a St. Ioann Boteza-
torului intrebuintiarea limbei romanesci, corespunde la multiamirea
acestei trebuinti: de aceea nu este cauza a delatur'a prax'a a-
cest'a in privinti'a sevarsfiei slujbei ddieesci.

Deca insa, continuandu-se frecarile, aru fi de lipsa a se
face vre-o schimbare, si acest'a s'aru recomanda si din partea
capului diecesei, atunci nu va remane alt'a de facutu, decatu
a restitui usulu de mai nainte si a reintroduce in amendoua
bisericile numite intrebuintiarea amendouru limbelor la ser-
vitiulu dumnediescu. Acesta inalta dispositiune ministeriala
etc. Bud'a in 18 Martiu 1852. De la Motte m. p.

Catu in fine pentru positiunea in statu a bisericai no-
stre, nu este indoiela, ca positiunea ei de statu in Ungari'a
nu s'a satoritu cu privire la vreun'a nationalitate, ci cu pri-
vire la toti credinciosii ei fara deosebire de nationalitate
prin art. 27 din anulu 1791; caci acolo se dice espressu:

„Sua Regia Apostolica Majestas Sacratissima elementer
adnuere dignatur, ut graeci ritus non uniti Regni incolae in
Regno hoc jure Civitatis donati, sublatis in contrarium sanc-
tis legibus, in quantum haec ad graeci ritus non unitos se re-
ferunt, adinstar aliorum regnicolarum acquirendorum et possi-
dendorum bonorum ac gerendorum officiorum capaces in regno
Hungariae partibusque adnexis sint.— Juribusque ceteroquin
Regiae Majestatis circa negotia Cleri, ecclesiae, religionis, cujus
exercitium plene ipsis liberum erit, fundationum, studiorum, ac
juventutis educationis, non minus privilegiorum ipsorum, quae
fundamenti Regni constitutioni non adversantur, prout Maje-
stas Sacratissima a gloriosae memoriae Majoribus suis accepit,
ita etiam altefatae Regiae Majestati porro quoque in salvo relictis.“

La obiectarea, ce s'aru pote face, ca dupace in acesta
lege a tieri se amintescu privilegiile, si prin acestea se
intielegu cele date natiunei serbesci, natiunea serbesca si
din punctu de vedere alu dreptului de statu a remasu in pre-
rogativulu seu bisericescu fatia cu natiunea romana, eu ob-
servu, ca din impregiararile faptice aduse de mine in acestu
tractatu se arata contrariulu, si ca obiectiunea de susu cuprinde
numai in form'a dinafara, dar nu si in realitate o motivare. D. e. unu
congressu nationalu serbescu se conchiamu pentru alegerea unui
Archiepiscopu, si totusi se alesera pentru elu si deputati de
nationalitate romana, fara 'ndoiela din caus'a positiunei lor
egale cu Serbi in biseric'a, cari deputati romani aveau ace-
lasi dreptu ca si deputatii serbi, cu acea restringere numai,
ca Archiepiscopulu, care apoi era Mitropolitu atatu alu na-
tiunei serbesci catu si alu celei romanesci, trebu sa fia de
nationalitate serbesca.

Avendu eu convictiunea aceea, ca obiectulu ce sta la or-
dinea dilei, din punctulu de vedere ce resulta din natur'a lui,
l'amu desfasuratu de ajunsu, si amu pertractatu obiectulu ce-
stionatu cu cuvinte chiare, cu fric'a lui Domnedieu si cu strinsa
respectare a unitatii bisericai nostre, ce o marturisescu Serbi
si Romani ortodoxi din provinciile c. r. austriace, incheiu
espositiunea mea cu ferbinte dorintia, ca Domnedieu atotpo-
tintele sa ne dea toturoru, Archipastoriloru si crestiniiloru no-
stri, darulu seu, ca in iubire crestinesca si concordia fratesca
sa deslegamu si problem'a presiate, precum in sinodulu anulu
trecutu cu iubire crestinesca si concordia fratesca amu desla-

cutu problem'a statoriei principiului pentru infiintarea unei Metropoli romanesci, coordonate cu cea serbésca, cá urmandu astfelu sa pastrámu unitatea santei nóstre maice biserici cá celu mai pretiosu alu nostru odoru, si cá si in biserica si afara de biserica si de viét'a nóstra bisericesca sa dámu dovéda, ca ori ce obiectu bisericescu scimu si voimu a-lu tractá in spiritulu lui propriu, ca in fine scimu si voimu a sustiné legatur'a cea nedeslegabila a iubirei crestinesci si a concordiei fratiesci, cá cu unu sufletu sa marturisimu pre Tatalu si pre Fiulu si pre sántulu Duchu, Treimea cea de o fiintia si nedespartita.

Dela Senatulul imperialu.

Continuámu astadi desbaterea asup'r'a bugetulu transsilvanu in siedinti'a casei ablegatiloru din 31 Martiu.

11) **Consiliari de scola**, cu totulu 5,570 f. (cu 210 f. mai multu decâtu in an. tr. pentru inaintarea in léfa a unui consiliaru.)

12) **Contingente din partea statulu spre scopuri scolastice**, cu totulu 2,628 f. (cu 2,481 f. mai multu decâtu in an. tr. in urm'a dotárei mai bune a invetiatoriloru normali din Blasiu cu 635 f. si a cládirei la norm'a din Belgradu cu 2000 f.)

13) **Fundatiuni si contingente spre scopuri de instructiune** cu totulu — — — — 160,391 f. (cu 36,194 f. mai multu decâtu in a. tr. Spesele se urca intre altele prin 1500 f. pentru docinti privati románi la academi'a c. r. de drepturi din Sabiu, si prin 3000 f. pentru infiintarea si dotarea unui institutu de Pedagogia in Blasiu.)

14) **Administratiunea justitiei**, cu totulu 722,757 f. (cu 68,788 f. mai multu decâtu in an. tr.)

15) **Gendarmeria**, cu totulu 476,316 f. (cu 22,727 fl. mai multu decâtu in anulu trecut.)

B. Acoperirea.

1. **Oficiile administrative**; din imprumutulu de 10,000 f. datu comunei Gurariului rat'a cea d'antáiu 1000f.

2. **Institute de pedéps'a**, cu totulu 2,903 f. (cu 5167 fl. mai putínu decâtu in anulu trecut.)

3. **Cládirea de drumuri**, cu totulu 2700 f. (cu 436 f. mai multu decâtu in anulu trecut.)

4. **Cládiri de apa** cu totulu 60 f. (cu 50 f. mai multu decâtu in an. trecut.)

5. **Prisosuri din fondulu studioloru** cu totulu — — — — 1721 f. (cu 620 f. mai multu decâtu in anulu trecut.)

6. **Fundatiuni si contingente la institutele de studii** 1944 f.

7. **Contingente dela fondulu pentru dessarcinarea pamentulu** cu totulu 79,375 f.

La desbaterea generala suntu inscrisi Cav. de Puscariu, Cav. de Alduleanu si Teutsch contra propuneriloru comitetulu, Schuler—Libloy pentru acelea.

Cav. de Puscariu combate scadiamintele facute de comitetu la bugetulu Cancelariei aulice tranne.

„Comitetulu, díce elu, recerinti'a totala pentru Cancelari'a aulica tranna in summa de 3,543,191 fl. o afla preamare, cáci pe láng'a anulu trecut e crescuta cu 10%, ear peláng'a an. 1862 cu 21% si cáci spelele din estuanu pentru Cancelari'a aulica tranna fatia cu ale altoru tieri suntu fórte mari. Déca partea din urma a acestui assertu este esacta, voiu cercá si voin documentá infatisiandu cifrele, ear cátu pentru partea antái'a a assertulu, ca bugetulu Cancelariei aulice tranne este in necurmata crescere, e adeveratu; insa trebuie sa se scia apretiu si causele acestei cresceri. Regimulu tranne din an. 1861, in nesuinti'a sea de a reduce tóte la an. 1847, intre altele a cercatu a restitui institutiunile cele vechi municipale cu tóte consecuintiele lor, cu lefile etc. Deci, domniloru, sa fia óre cine-va in acestu senatu imperialu de parere a aceea, ca in Transsilvani'a trebuie reduse tóte la an. 1847, me 'ndoiescu fórte; póte nu atátu in interesulu finantieloru tranne, cátu alu celoru imperiale. Cáci déca s'aru reduce tóte la an. 1847, atunci si finantiele generale austriace in loculu celoru 15 mill., ce curgu acum din Tranni'a, áru priimi póte 3—4 mill. Ear de atunci, domniloru, tempurile s'au schimbatu. Noi vomu asemenea institutiuni cu Domni'a Vóstra, dar pretindemu si asemenea recerintie. Guvernulu de acum a trebuitu sa maresca cu 'ncetulu lefile cele mici, provenite din reducerea la an. 1847, — ceea ce au si facutu din anu in anu. Dar lefile acestea inca cu multu n'au ajunsu acolo, ba póte in unele privintie nici la catímea jumetate, decum suntu in tierile dincóce de Lait'a.“ Apoi trecendu la motivele comitetulu, afla, ca acel'a a micioratu unele spele, cáci n'aru veni a se acoperi din mijlócele imperiulu, ci dintr'ale tieriei, precum d. e. 100,000

fl. pentru diet'a tranne, pentru cari comitetulu crede, ca ne-amu poté multiami cam cu 30,000 fl. „E cunoscutu de comunu, ca Mai. Sea Imperatulu, Principele nostru prin diplom'a din Octóbre si patent'a din Februariu a restauratu constitutiunea cea vechia tranne, cu rezervarea aceloru afaceri comune, ce le pertractámu aici in Senatulul imperialu. Prin urmare tier'a Tranni'a are dieta propria cu sfer'a de activitate a Senatulul imperialu redusu. Pán'acum celu putínu inca n'amu avutu nici o dieta cá cele provinciale din Bucovin'a, Stíri'a etc. Candu vomu simti necesitatea unei atari diete, atunci de siguru nu vomu pretinde pentru ea mijlócele imperiulu. De asladata, domniloru, este adunata in Tranni'a o dieta cu competinti'a, cu sfer'a de activitate a senatulul imperialu redusu, si de aceea avemu cauza a pretinde spelele acestei diete, precum se si intempla, din mijlócele imperiulu.“ Adeveratu, ni se va obiectá, ca Tranni'a nu e asiá mare cá teritoriulu Senatulu imperialu redusu. Acést'a e adeveratu, dar noi nici ca pretindemu, nici ca luámu atátea spele cá Senatulu imperialu redusu. Si déca cum-va in proportiune pretindemu pentru diet'a nóstra spele mai mari, apoi sa se considere, ca póte tierile dincóce de Lait'a iarasi au alte institutiuni, care pretindu spele mai mari, si care póte ca noi nu le avemu de locu. De altmintrea voiu ilustrá acésta proportiune inca si prin alte exemple: Dóue preture (Bezirksämter), un'a cu 2—3 miluri □ cu 5000 suflete, alt'a cu 20 mile □ si 30—40,000 suflete, cari ambe costau totu atát'a. Se va díce, ca la un'a suntu mai putini ampoiati etc.; dar in asemenea mesura Tranni'a are si mai putini deputati dietali. — Tranni'a a luat asupra-si tóte sarcinele imperiulu, precum unele din datoriele de statu, din subventiuni s. a. Prin urmare si imperiulu se cuvine sa póte servitutile constitutiunale ale Tranniei. De altmintrea cestiunea acést'a nu se póte pertractá cu pripire si numai asiá ex incidenti; póte se va desbate in Pest'a, in Zagrabia si analogu si in Tranni'a. Elu (Puscariu) nu e de parere a colegulu seu Baritin, ca ablegatii tranni din Senatulul imp. se afla acolo numai ad hoc, *) din contra trebuie sa declare, ca acei'a au venitu in modu definitivu, cu deplin'a convictiune si sperantia, ca si pe venitoriu voru remané aici cu statornicia; dar acést'a nu 'mpedeca, cá sa nu se venture cestiunile acestea si in dietele aceloru tieri si sa se resolve in contielegere cu corón'a si cu Senatulul imperialu; dar a aduce asiá ex incidenti o hotarire, ca Senatulul imp. redusu, adica diet'a Tranniei, provédiutu numai cu 26 deputati, a-junge, aceea crede ca nu se póte sustiné si afirmá numai asiá.—Totu asiá se are lucrulu si fatia cu spelele pentru cártile funduarie (Grundbücher). Afacerea acést'a este o afacere juridica, si déca justiti'a in tóta monarchi'a se platesce din mijlócele imperiulu, pentru aceea e cu dreptulu, cá si cártile funduarie traune sa se sustina din spelele statulu. „Dintr'alte domnii mei—continua oratorulu, ce s'aru reflectá, candu si diet'a tranne aru adoptá principiulu statoritu de comitetulu finantialu, cá sa nu se chieltuésca cu nimicu mai multu, decum suntu veniturile? Tranni'a aru díce: Noi tóte veniturile tieriei nóstre vi le-amu datu vóbe, si n'avemu, de unde sa platimu cele 60,000 pentru cártile hotareloru, nu dámu cele 60,000; adeveratu ca atunci nu vomu avé cárti de hotaru, nu vomu avé creditu, nu vomu avé ocaziune a face detorii, tier'a póte ca se va seraci. Dar óre patimi-va numai tier'a, ear imperiulu nu va patimi nimicu, acést'a e o 'ntrebare, la carea póte sa-si respunda ori cine. Nu vomu dá cele 60,000 f., dar imperiulu nu va priimi de 3, 4, 5 ori cáte 60,000 f. taxe de transscriere, si apoi, domniloru, e rea economi'a aceea, candu cine-va nu dá unu fiorinu, care l'aru recastigá impatratu, incincitu, ba póte indicitu. De aceea credu, ca spelele pentru cártile funduarie la tóta 'ntemplarea inca trebuie sa le póte finantiele imperiale.“ — Déca dietele si spelele de caletorii ale ampoiatiiloru tranni comitetulu le afla prea mari, apoi nu trebuie nitatu, cátu de mici suntu lefile ampoiatiiloru tranni peláng'a ale celoru din tierile germano-slavice.— Déca suntu in Tranni'a dóne tribunale apelative, in locu de unulu, apoi relele acestea suntu si pe airea; Tranni'a tocmai acum va sa introduca institutiuni nóue, de aceea scadiamintele din bugetu nu trebuie sa fia prea mari. Din tóte acestea trage conclusiunea, ca comitetulu fin. a stersu preamultu din bugetulu tranne; cáci tocmai candu aru fi adeverate tóte assertele acestui comitetu, totusi nu s'aru poté sterge fár 200,000, pe candu comitetulu a stersu 400,000, va sa díca: a stersu numai dupa volnicia; ba tóte stergurile la olalta suie la 1 mill. Ear cátu pentru spelele gendarmeriei, in tierile dincóce de Lait'a acelea facu aprópe la 2 mill., va sa díca 4% din bugetulu intregi administratiuni politice si justitiarie, pe candu in Tranni'a facu 20% (pentruca gendarmeri'a in Tran-

*) In adeveru unu assertu enigmaticu din partea dlui Baritiu, dupace diet'a transsilvana au inarticulat diplom'a si patent'a! Red.

ni'a este la fruntariulu monarchiei).— In sfarsitu Tranni'a are unu contingentu din fondulu tieriei de 69,000 f. in favoarea justitiei, si inca cate-va contingente mai mici; acést'a cu totulu face la 880,000 f., si acést'a este scadiamentulu celu adeveratu, prin urmare pentru administratiunea politica si justitiaria in Tranni'a mai remanu 2¹/₂ mill. —

„Cunoscendu asiá dara, domniloru, adeverat'a cifra a bugetului, ce o-a 'ncuviintiatu comitetulu pentru Tranni'a, este tempulu a reveni la partea I. a motivului principalu, ce l'au adusu comitetulu, care dice, „ca spesele de pân'acum pentru Cancelari'a aulica tranna fatia cu spesele din alte provincie suntu forte mari.“ Domniloru, acést'a nu e esactu; vomu cercetá cu cifrele a mána. Eu mi-amu luat dreptu basa datele oficióse statistice din an. 1864, si amu calculatu, ca tierile dincóce de Lait'a cu vre-o 5653 milori □ tragu din finantiele imperiului pentru administratiunea justitiaria si politica dotatiune camu de 6% pentru milulu □; Tranni'a are numai 954 milori □ si 2 mil. suflete, prin urmare la noi vinu pe 1 milu □ numai cam 2%. Dar se va dice, ca sa se iee in consideratiune numerulu proportionalu alu populatiunei; eu la acést'a respundu, ca tierile dincóce de Lait'a au 20 mill. locuitori si pretindu pentru justitia si administratiune 40 mill., va sa dica vinu câte 2 fl. pe capu. Tranni'a are dóue millióne suflete, si precum amu argumentatu pretinde pentru administratiunea politica si justitiaria in adeveru numai 2¹/₂ mill.; va sa dica, la noi sa vinu din finantiele tieriei câte 1 f. 25 xr. pe capu adeca cu 75 xr. mai putinu decâtu dincóce de Lait'a. Dar mi se va obiectá, ca aici suntu dárile mai mari; acést'a in sa inca nu e adeveratu. Tierile dincóce de Lait'a platescu contributiune directa 35 mill., va sa dica 1 f. 75 xr. pe capu; Tranni'a platescu contributiune directa 5¹/₂ mill., si asiá sa vinu pe capu 2 f. 75 xr., prin urmare cu 1 f. mai multu pe capu. Totu in acést'a proportiune suntu si contributiunile indirecte si celelalte venituri ale tieriei. Mi se va dice mai departe: Scadiamintele la voi suntu mai mici decâtu la noi. Domniloru, la dotatiunile dincóce de Lait'a ati scadiatu numai 5%, pe candu scadiamentulu la Tranni'a face cam 11%, si deca se va considerá, ca dotatiunea in sine dela inceputu e preamica, atunci scadiamentulu realu se póte luá cu 16%.

De aceea credu ca amu argumentatu, ca motivele, dupa cari a urmatu comitetulu la scadiamintele din bugetulu Cancelariiei aulice tranne, nu suntu justificate. Amu documentatu, ca Tranni'a si din alaturarea cifreloru venituriloru si speseloru este nedreptatita, si me 'ntrebu singuru pre mine: ce póte fi caus'a, de comitetulu a facutu in dotatiunea tranna scadiaminte atátu de insemnate? Eu nu potu aflá nici o cauza. Adeveratu ca amu cititu in jurnale, si si aici in Senatul imp. s'au atinsu incátu-va, ca unii nu suntu multiamiti cu condutit'a (portarea) Transsilvaniloru. Insa, domniloru, eu o privescu acést'a cá unu fenomenu trecatoriu; pentruca speru si sum convinsu, ca in parlamentulu austriacu libertatea opiniiloru totdeun'a se va considerá si se va respectá.

Domniloru! Fiindca dupa propunerile comitetului totu scadiamentulu in bugetu face cam 25 mill., de aceea la recerinti'a totala de 500 mill. scadiamentulu mediu este cam de 5%. Nu potu a nu recunósce necesitatea, ca la crutiári trebuie sa conferimu si noi ce-va; dar mai multu, decâtu concedeti Domni'a vóstra, Domniloru, a Vi se sterge din bugetu, nici noi nu potemu concede a se sterge din bugetulu nostru. Noi nu potemu lasá, cá din bugetele celoralalte tieri sa se stérgea d'abiá 5%, ear dintr'alu nostru 11% si resp. 16%. De aceea voiu votá contr'a propunerii comitetului si-mi rezervu a votá pentru scadiaminte moderate, ce nu trecu preste 5%. (Bravo! Bravo! in drept'a.)

Schuler—Libloy vorbesce preste totu pentru propunerea comitetului. Dupace atinge starea politica interna a statului, obiectéza apoi la unele positiuni, dar combate cu deosebire dóue positiuni, care densulu crede ca nu s'au stersu si ca trebuie sa se stérgea, de-si nu in anulu acést'a, dar negresitu in anulu venitoriu, si aici numera antáiu comisariatulu tieriei, care in adeveru n'are nimicu de lucru, judecatori'a de pedépsa din Vasiarheiu, si in fine abusulu cu diurnele amploiatiloru.

Gull vorbesce preste totu contr'a propunerii comitetului.

In sie dinti'a din 1 Aprile au mailuatu cuventulu in obiectulu acést'a Vice-Cancelariulu Br. Reichenstein, Cavalerulu de Alduleanu si Dr. Teutsch. Dar neajungendu ne spatiulu, vomu referi despre ele in numerulu urmatoriu.

Adress'a

Protopopiatului greco-orientatu alu Muresiu-Vásárhely-iului

cátra Esc. Sea P. S. D. Andreiu Br. de Siagun'a, la radicarea P. S. S. la demnitatea de Metropolitu.

Escellentia Dómne Archiepiscópe si Metropolitu!

Literile cercularie din 25 Decembre a. tr. cu Nr. 3. ale Escellentiei Vóstre, ne dede ocaziune de a ne aduná in acestu Sinodu protopresbiteriale, dupa dispositiunile canóneloru bisericee ecumenice, spre a ne consvatui asup'a aceluasi. Inainte de tóte conformandu-ne psalmi. 9. 2-3. celebraramu sant'a liturgia, ne marturisiramu Domnului, cantaramu numele celui pré'naltu, si dupa chiamarea santului duchu, ne constituiramu in Sinodu. Dupa aceea luandu pomenitulu cerculariu in desbatere speciala, si totdeodata si seriósa, cu unanimitate amu hotaritu a luá cuprinsulu aceluasi, si anume: restaurarea metropoliei románe pentru toti Románii transsilvani, banatieni si ungureni de religiunea gr. orientala, si denumirea Escellentiei Vóstre de Archiepiscopu si Mitropolitu alu aceleiasi, spre cunoscintia imbucuratória, si a aduce Escellentiei Vóstre intim'a nóstra multiamita gratulatória, si umilit'a devotiune.

Escellentia! noi suntemu petrunsi de insemnatarea actului celui mare de gratia, de care se impartasi bisericea nóstra, in urm'a pré'naltei sentintie din 24 Decembre a. 1864. a Maiestatei Sele cesaro regie apostolice, Imperatorulu si Domnului nostru Franciscu Iosifu I.

Insemnatarea acestui actu de un'a parte ne adstrinse sa ne folosimu de institutiunea bisericee nóstre, de a tiné adunári tractuali in obiecte grave, si a dá espressiune viia despre consentiamintulu nostru asup'a acestui actu de gratia imperatésca — de alta parte iarasi nesuintiele si adoperatiunile Escellentiei Vóstre, depuse intru de a reasiediá bisericea romána orientala pe fundamentulu canóneloru bisericee ecumenice, intru de a o coroná cu demnitatea sea primitiva metropolitana, intru de a o intári in cuventulu adeverului, ne deobligara a nu trece in tacere preste acést'a di de re'nvriere; ci a Ve aduce cu cuvenita solenitate, cea mai intima a nóstra multiamita si profund'a nóstra devotiune.

Escellentia! e constatatu, ca bisericea romána orientala a invinsu idololatri'a inca in primii seculi ai crestinismului, si a reesitu triumfatória si in tierile aceste, botediandu si convingendu despre eternulu adeveru alu evangheliei lui Christosu, chiaru si popórelé barbare inundante—si asiá a devenitu a fi infloritóre avendu Metropolitii si Episcopii sei in cursu de mai multe sute de ani—e cunoscutu iarasi, ca in seculii din urma, immultindu-se inimicii deveni a fi gonita si despoziata de averile sale! sub gón'a eii ne-amu nascutu! si intre dorerile eii amu crescutu, e de prisosu dara a mai insirá, si enumerá tóte calamitáfile eii, si injuriile casionate de inimicii eii, pentru ca ni-su cunoscute, si reulu urmatu din ele se va aretá inca intr'unu tempu lungu filoru sei.

In acést'a biserica multu cercata, lipsita de capulu si Metropolitulu seu mai multu de unu seculu si jumetate; V'a tramisu prevedinti'a, dupa sfáturile sale cele ne ajunse de mintea omenésca, spre a fi intr'ens'a geniu innoitoriu de viétia—Din inspirarea Duchului santu ati fostu Escellentia alesu de Episcopu in eparchi'a transsilvana, in sinodulu tinutu la anulu 1847 in Turdá; si denumiti de Maiestate!

Escellentia! ni cu nepotintia a enumerá tóte adoperatiunile si nesuintiele depuse de Escellentia Vóstra intru de a radicá bisericea romána orientala la demnitatea eii primitiva metropolitana, independinte de alte biserice—intru de o face sa in floresca spre liniscea consciintiei filoru eii, si mantuirea sufleteloru loru! Ni cu nepotintia a espune tactic'a, ce ati observatu Escellentia Vóstra in acést'a cauza santa, incependu din diu'a in care V'a chiamatu Domnedieu a luá a mána toiagulu lui Aaronu in acést'a eparchia, pána in diu'a reinvierei Metropoliei nóstre! fia-ne dar iertatu numai a marturisi, ca e unu adeveru ne disputabilu, ca nisuintiele si adoperatiunile depuse de Escellentia Vóstra si tactic'a urmata intru de a reintemeiá bisericea acést'a a lui Christosu pe fundamentulu canóneloru bisericee ecumenice, intru de a o infrumsetiá cu institute de cultura mai inalta, cu opuri literarie, cu fundatiuni si alte averi suntu numeróse, evidinte, si respective fu cea mai nimerita.

Alle Escellentiei Vóstre fura ostenelele! Escellentiei Vóstre se cuvine laud'a! alu Vostru trebuie sa fia si triumfulu!

In acést'a convingere findu toti Románii austriaci fii ai bisericee orientale Ve dechiarara fára reserva prin acclamatiuni in Sinódele eparchiali din anii 1850, 1860 si 1864—prin foile publice de alu seu Metropolitu si Archiepiscopu.

Denumirea Escellentiei Vóstre de cátra Maiestatea Sea c. r. apostolica de celu d'antáiu Archiepiscopu si Metropolitu in bisericea romána orientala, fára de a fi ordinatu mai antáiu alegerea prevediuta in canónele bisericee nóstre, e numai o nóua dovada despre binevoitórea intentiune si bogat'a gratia a

Maiestății Sale c. r. apostolice a marelui nostru Imperator și Domnului Franciscu Iosifu I, după care se aretă și cu această ocaziune plecatu a împlini dorințele noastre câtu mai curendu, e o esigenta a împregiurătorilor, în care se afla biserică a româna orientala din marele imperiu austriacu în preser'a reinvierei sale.— Altu întielesu nu se pôte dá acestei preagratióse denumiri, pentru ca dreptulu bisericeii noastre de a-si alege preotii, Episcopii și Archiepiscopii sei, e întemeiatu pe canónele bisericeii ecumenice, înradacinatu în stravechi'a praxa a bisericeii române orientale,— de acestu dreptu se folosira Românii transilvani, banatieni și ungureni, chiaru și în timpuri abnorme și de góna.— Acésta denumire a Escellentiei Vóstre de Metropolitu și Archiepiscopu alu nostru nu pôte intru nimicu dóra a conturbá consciința noastră séu a impuținá bucuri'a noastră, ce purcede din marele actu de grația imperatésca, în diu'a reinvierei noastre. Noi dara petrunsi de aceste convingeri aflámu hotarirea noastră de susu cu totul întemeiatá.—

Urmandu dara noi consimtiementului și convingerilor noastre pâna aci espuse, ne tinemu de cea mai santa detoria a aduce spre cunoscinti'a Escellentiei Vóstre cea mai intima multiamita pentru câte ati facutu și esoperatu în folosulu, și spre binele bisericeii noastre, rogandu pre Domnedieu Tatalu nostru celu din Ceriuri, a nu-si întórce fati'a sea dela noi, ci mai multu a tinde mil'a sea spre noi, și a face cu puterea sea cea de viétia datatóre, cá multu struncinat'a sanatare a Escellentiei Vóstre sa se întregésca, anii vietiei Vóstre sa se duplice, cá asiá avendu-ve pâna acum îndreptatoriu și conducatoriu în cele mai grave cause, sa ne potemu bucurá de sfátulu și de întie-lépt'a conducere a Escellentiei Vóstre și de aici înainte, intru de a organisá nou'a metropolia, pe fundamentulu celu eternu alu canónelor bisericeii ecumenice, intru de a consolidá acésta biserică câtu de vijeli'a temporiloru sa nu se mai clatine, intru de a prefáce în medulariu demnu de capulu și urditoriulu eii Domnulu nostru Iisusu Christosu, spre marirea și laud'a lui Domnedieu Tatalu, Fiiulu și Duchulu santu,— și spre mantuirea sufletelor noastre— eara candu Domnedieu nostru după svaturile sale cele neajunse de mintea omenésca va chiamá sufletulu Vostru, acea schinteia domnedieésca, ce face pre omu— sa-lu asiedie în locurile dreptiloru— pastrandu-se în acésta santa biserică din fii în fii dulcea aducere aminte, ca Escellentia Vóstra ati fostu celu d'antáiu Archiepiscopu și Metropolitu, și totu de odata reconstituitoriulu bisericeii române orientale din marele imperiu austriacu.

Pe lângá care incheiandu sinodulu cu cantarea psalm. 137. și accludiendu protocolulu siedintiei sub % remanemu în profunda reveratiune și devotatiune

Ai Escellentiei Vóstre

Datu din Sinodulu protopresbiterialu tinutu în M. Vásárhely 10/22 Ianuariu 1865.

fórté plecati fii

Parteniu Trombitasiu de Betlenu, Protopopu.
Ioann Hodosiu, parochu în Malomfaleu și secret.
Nicolau Gaitanu, Secret. sinod. și assess. la tabl. r.

Interpellatiunea P. Pope'a

și consotiloru, privitóre la dreptulu de pasfunitu alu oieriloru tranni în Turci'a, despre carea amintiseramu în numerulu din urma, o avemu astadi intréga înaintea noastră. Tractarea mai pe largu a acestei cestiuni în numerii 19 și 21 ai acestui diuaru adeveresce de ajunsu, ca noi ponemu mare pretiu pe unu romu atátu de însemnatu alu vietiei economice a poporulu nostru, precum e economi'a de vite a oieriloru nostri. D. Senatoru imp. P. Pope'a și on. consoti, ce au subscrisu interpellatiunea, au indeplinitu o trebuintia simțita și si-au castigatu unu titlu mare la recunoscinti'a unei clase respectabile a populatiunei transilvane. Noi cá cei ce amu atinsu antái'a data acésta causa, și cari punemu atát'a pretiu pe venitoriulu oieriloru nostri, credemu, ca vomu fi talmaci credinciosi ai simțiemintelor tuturor economiloru de vite transilvani, aducendu dd. interpellanti cea mai cordiala multiamita publica.

Interpellatiunea însăși, cetita în siedinti'a din 5 Aprile de notariulu eventualu Archimándritu Popasu, suna asiá:

Interpellatiune. O parte mare a populatiunei transilvane, și anume acei locuitori ai tiei, ce locuiescu în partea de médiadi resaríténa marginasie cu principatele române unite, dar cu deosebire asiá numitiu economi de oi din giurulu Brasiovului și alu Sabiului, pórtá economi'a vitelor în mesura atátu de mare, încátu aceea este uniculu lor ramu de castigu. Numitiu economi de oi tinu vitele lor de felurite soiuri mai tátu în principatele romanesci și în Turci'a, ba le mâna pâna la Balcanu și marea négra, unde sub scutulu regimulu austriacu totdeun'a au avutu pasiunile de lipsa pentru numerósele lor turme, ce trecu în millióne, pelánga depunerea

unei taxe de pasiunitu după tractate. Aceste tractate, încátu scimu, din vechime se incheiau între regimulu austriacu și celu turcescu și se innoiau apoi din tempu în tempu.

Dar de curendu diuariele transilvane ne adusera scirea cea multu intristatóre, ca conventiunea incheiata la an. 1855 cu pórt'a ottomana și publicata în fói'a legiloru din acelu anu nr. 112 s'au abdisu în modu definitivu și validu, și ca în puterea notei guvernulu ottomanu îndreptate cátra c. r. ministeriulu de esterne dto 4 Ianuariu a. c. terminulu pentru desiertarea teritoriulu ottomanu din partea economiloru tranni s'a prolongitu pâna pe 23 Augustu a. c.

Scirea acésti'a este preaintristatóre, și realizarea eii aru fi o lovitura grea, carea déca nu s'aru încungiurá din tempu în vre-unu modu posibilu, nu numai aru ruiná de totu lóta economi'a de oi a numitiloru economi, ci pentru tóta populatiunea Tranniei, ba și pentru statulu Austriei întregu aru avé cele mai triste și mai pagubitóre urmări. Împregiurarea acésti'a fára 'ndoiéla aru fi fórté pagubitóre:

1) pentru respectivii economi de vite, pentruca acésti'a déca li s'aru detrage pasiunile cele neincungiuratu trebuintióse, neavendu-le acestea în tiér'a Tranni'a, de siguru aru ajunge la sépa de lemnu, ori apoi aru trebui sa emigreze cu totul totu în tierile învecinate dela Dunare;

2) pentru locuitorii tiei Tranniei, cáci numitiu economi de vite vitele lor de felurite soiuri, precum și produsele scóse dela acelea, mai tóte le aduceau și le vindeau la tergurile interne, și prin acésti'a bunastarea locuitoriloru, comerciulu și industri'a se radicaú și spriginiau însemnatu;

3) pentru statulu întregu însusi, de órece desu pomenitiu economi de oi prin platirea contributiuniloru și altor taxe pentru turmele lor, contribuiau cu sume considerabile la crescerea contributiunei și prin úrmare și a finantielor statulu, precum și a armatei,— ceea ce de siguru aru încetá, déca ei si-aru perde locurile de pasiunitu.

Fatia cu aceste fapte si-iau vcia subscrisii a rogá pre Inaltulu Ministeriu c. r. de esterne, a dá desluciri asupr'a urmátórelor puncte:

1) Conventiunea de pascuatiune, abdisa de regimulu ottomanu, este ea de natura cá aceea, cá sa se póta desfintiá unilateralmente?

2. Cunoscuta e Inaltulu Ministeriu c. r. de esterne caus'a aceea, ce au indemnatu pre guvernulu ottomanu la pasulu acésti'a, și nu este sperantia a se poté delaturá acésta causa?

3. Déca n'aru fi cu potintia nici decum a re'nnoi conventiunea cestiunata de pascuatiune, în ce modu cugeta inaltulu regimu c. r. a ajutá positiunea numitiloru economi de vite?

Vienn'a în 3 Aprile 1865.

Popéa. Popasu. Cavaleru de Alduleanu. de Lemény. Cavaleru de Puscariu. Demetriu Mog'a. Fr. Schuler de Libloy. Grüner. Sadil. Krziwanek. Dr. Trauschenfels. Binder. Dr. A. Krása. Gull. Dr. Waideler. Gustavu Groisz. Gavriilu Manu. Alessandru Bohatielu. Antoniu de Lászlóffy. Samuilu Thó t. O bert.

Principatele române unite.

Corpurile legiuítóre ale tiei suntú conchiamate pe 2 Maiu la sessiune extraordinaria.

Dupa acésta scire înregistrámu indata alt'a de mare importantia: Domnulu Aricescu, care în urm'a unei procederi pripite și nedemne de unu corpu legiuitoriu, nedemne de representanti'a unei tiei, pentru francheti'a sea documentata în desbaterea asupr'a denumirei Episcopiloru și Metropolitiloru, fusese departatu din camera, a fostu realesu la Câmpulu-lungu cu mare entusiasmu și cu 83 din 93 votu. Alegatori și resp. realegatorii domnulu Aricescu si-au datú pain acésti'a unu testimoniu onorificu de curagiu barbatescu, de consciintia constitutionalá și de respectarea valórei morale a unui omu, dar totdeodata au datú prin realegarea acésti'a unu votu eclatante de blamu acelei mici majoritati din camera, carea se aretase atátu de mica la sufletu, încátu nisce simple cuvinte de reprobare din partea domnulu Aricescu, cuvinte, pentru cari ajungeá o simpla chiamare la ordine din partea Presiedintelui, le-a luatú cá o vatemare cátra sine. Fia cá majoritatea camerei sa profite câtu de multu din acésta lectiune! Fia cá cuvintele adressate de alegatori domnulu Aricescu (ce le vomu comunicá în nr. urmatoriu), sa strabata nu numai pân' la ochii, dar și pân' la inim'a deputatiloru!

Din caus'a SS. Serbatori nrulu celu mai de aprópe va esi Joi în 8/20 Aprile.

Burs'a din Vienn'a 31 Martiu (12 Apr.) 1865.	
Metalicele 5%	71 60
Imprumutulu nat. 5%	76 30
Actiile de bancă	795
Actiile de creditu	183
Argintulu	106 75
Galbinulu	5 16 ¹¹ / ₁₀₀